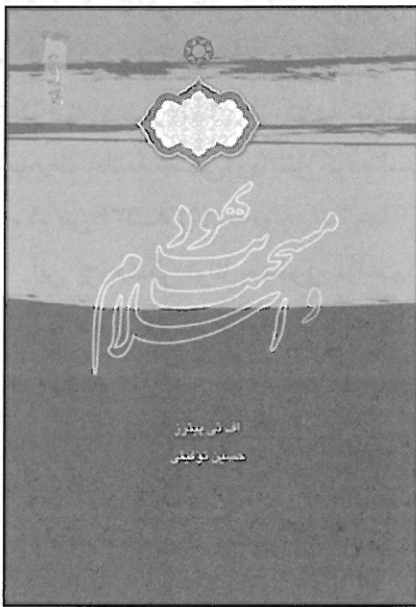

کتاب یهودیت، مسیحیت و اسلام

حسین توفیقی

کتاب *Judaism, Christianity, and Islam* که ترجمه فارسی آن به دست اینجانب اخیراً تحت عنوان یهودیت، مسیحیت و اسلام از سوی «مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب» منتشر شده، گلچینی از آثار دانشمندان بزرگ یهودی، مسیحی و مسلمان است که سه دین ابراهیمی یادشده را از سه جنبه بررسی و مقایسه می‌کند:

۱. معرفی آن سه دین، تحت عنوان از عهد تا جامعه، در جلد اول؛
۲. معارف آن سه دین، تحت عنوان کلمه و شریعت و قوم خدا، در جلد دوم؛
۳. عرفان آن سه دین، تحت عنوان اعمال

(Peters) استاد مطالعات ادیان در دانشگاه نیویورک است که چند اثر گرانبهای دیگر نیز دارد.

روح، در جلد سوم.
پدیدآورنده اثر، اف. ئی. پیترز (F. E. Peters)

۲. متونی که اصل فارسی داشته‌اند، عین

عبارت آنها نقل شده است؛

۳. متونی که اصل عربی داشته‌اند،

مستقیماً از عربی ترجمه شده‌اند (به استثنای

چند کتاب مانند احیاء العلوم غزالی و مقدمه

ابن خلدون که از ترجمه فارسی آنها استفاده

شده است)؛

۴. سایر متون کتاب دقیقاً از انگلیسی

ترجمه و در مواردی با چاپ‌های گوناگون

تطبیق داده شده‌اند.^۱

همچنین مترجم به لغزش‌های اندکی که

در متون منقول یا عبارات پیونددهنده

مؤلف رخ داده، در پاورقی اشاره کرده است.

هدف مؤلف

نویسنده کتاب یهودیت، مسیحیت و اسلام

قبلاً کتابی به نام *Children of Abraham*

Judaism, Christianity, and Islam (فرزندان

ابراهم: یهودیت، مسیحیت و اسلام) منتشر

کرده است که گزیده‌هایی از متون مقدس

سه دین مذکور را در باب موضوعات

مختلف دربردارد. کتاب یهودیت، مسیحیت و

اسلام دنباله کتاب مذکور و شرح و بسط

مطالب آن است. مؤلف هدف خود را از

دیدن آوردن این اثر تازه چنین بیان می‌کند:

۱. مترجم فارسی مقداری از الفاظ و نشانه‌های

احترام به قرآن مجید و چهارده معصوم (ع) را به

شکل عادی ضمن عبارات درج کرده است.

شیوه نگارش

مؤلف دانشمند کتاب یهودیت، مسیحیت و

اسلام عین سخنان متفکرانی از قبیل فیلو،

ابن میمون، آگوستین، آکویناس، شیخ مفید،

ابن‌سینا، غزالی، ابن‌رشد و... را در

زمینه‌های تاریخی، اعتقادی و عرفانی

فراوانی در کتاب خویش آورده و آن

منقولات را با عباراتی بسیار کوتاه به هم

پیوند داده است.

خواننده کتاب به آسانی درمی‌یابد که

مؤلف بر اساس تعهد و ذوق و سلیقه

کوشیده است هر مطلبی را از مهم‌ترین و

مناسب‌ترین منبع برگیرد؛ مثلاً حادثه

شکوهمند «غدیر خم» را از کتاب حق‌الیقین

حضرت علامه مجلسی (ره) نقل کرده است

(ج ۱، ص ۵۳۶-۵۳۸).

این پژوهشگر توانا به خوبی از عهده

مقایسه ادیان سه‌گانه برآمده است و کتاب

وی اثری بدیع در این موضوع به شمار

می‌رود. ابواب و فصول کتاب نیز بسیار

منطقی، دقیق و مرتب است.

مترجم فارسی اثر متونی را که در آن

نقل شده است، به شیوه زیر به خواننده

عرضه می‌کند:

۱. متون مقدس از ترجمه‌های فارسی

آنها گرفته شده است؛

مؤلف سخن خود را از آفرینش جهان و نیاکان نخستین انسان‌ها آغاز می‌کند و به سرعت به سراغ عهد خداوند با حضرت ابراهیم (ع) می‌رود و سیر تاریخی آن عهد را در متون اصیل هر یک از آن سه دین ابراهیمی پی می‌گیرد.

تلاش من در این کتاب مطرح کردن انواعی از قضایا بوده است که این سه گروه بسیار مرتبط با هم غالباً درباره آن می‌اندیشیده‌اند، مسائلی که بیش از هر چیز مورد علاقه آنان بوده است و به ویژه موضوعاتی که رهگشای مقایسه آن سه دین با یکدیگر باشد. از این رو، متون رسمی یا مشهور یا مهم را برای بیان آن مطالب برگزیده‌ام. مثلاً همه یهودیان، مسیحیان و مسلمانان درباره شریعت خدا اندیشیده‌اند و اینکه چگونه باید خدا را پرستید، اقتدار و بزرگان، فرشتگان و بهشت و جهنم؛ هر گروه در فرصتی کوشیده است عقیده خود را شرح دهد و اعضای خود را به گونه‌ای با آن سازگار کند؛ و شاید مهم‌تر از هر چیز اینکه آن سه جامعه دینی در این باور استوار اشتراک داشتند که وحی خدا برای آنان محدود به کتاب محترم و محافظت‌شده‌ای که کتاب مقدس آن دین باشد، نیست.

محتویات جلد اول

این جلد درباره پیدایش و شکل‌گیری ادیان ابراهیمی و تبدیل هر یک از آنها به جامعه‌ای مجزا و مشخص بحث می‌کند.

عهد و تاریخ قوم برگزیده

از اسرائیلی تا یهودی: بازسازی پس از تبعید

مژده‌های عیسی مسیح

محمد (ص) پیامبر خدا

«مملکت کاهنان و امت مقدس»

کاهنان، شهریاران و ناظران

کلیسا و دولت / کلیسا به عنوان دولت

کلمات خدا: وحی و کتاب‌های مقدس

فهم کتاب‌های مقدس

کتاب و سنت

شریعت خدا

پیمان تازه

یک خدا، یک ایمان، یک امت

پرستش خدا: معبد و کنیسه

پرستش خدا: کلیسا و مسجد

ترک دنیا

عروج عارفان به سوی خدا

اندیشیدن درباره خدا

امور پایانی

۲۴. نسل یعقوب
۲۵. موسی در مصر
۲۶. موسی و فرعون در قرآن
۲۷. پولس خروج را تفسیر می‌کند
۲۸. معجزات کتاب مقدس
۲۹. درگذشت موسی
۳۰. سرزمین موعود: یادآوری و تجدید عهد
۳۱. سؤال: پادشاهی برای بنی اسرائیل
۳۲. «اطاعت از قربانی نیکوتر است»
۳۳. داوود، پادشاه بنی اسرائیل
۳۴. استقرار تابوت در اورشلیم
۳۵. تأسیس خاندان داوود
۳۶. هموار کردن زمین بر کوه موریان
۳۷. سلیمان و معبد
۳۸. حکمت سلیمان
۳۹. تجزیه خاندان: یهودا و اسرائیل
۴۰. سال‌های بی‌ایمانی، بلا و انتظار
۴۱. اصلاحات یوشیا
۴۲. «انتهایی می‌آید، انتهایی می‌آید»
۱. عهد و تاریخ قوم برگزیده
۱. «در ابتدا»
۲. سخن قرآن در باب آفرینش
۳. آدم و حوا
۴. حوا از دیدگاه مسیحیان
۵. گناه اصلی و انتقال آن
۶. بهشت گمشده
۷. آدم و سقوط فرشتگان در قرآن
۸. فراخوانی ابراهیم
۹. مَلْکِیْصِدِّقْ کاهن اعظم سالم
۱۰. ملک‌یصدق در ارزیابی مسیحی
۱۱. عهد و ارض موعود
۱۲. تولد اسماعیل
۱۳. عهد
۱۴. اسماعیل و اسماعیلیان
۱۵. عرب‌ها به عنوان اسماعیلیان
۱۶. بستن اسحاق
۱۷. مسیحیان به عنوان نسل ابراهیم
۱۸. عهد جدید و عهد عتیق:
- دیدگاه مسیحی
۱۹. پاسخ ربّانیون: عهد جدیدی در کار نیست
۲۰. گزارش قرآن در باب عهد
۲۱. ابراهیم به عنوان نخستین مسلمان
۲۲. خواب یعقوب
۲۳. یعقوب اسرائیل می‌شود
۲. از اسرائیلی تا یهودی: بازسازی پس از تبعید
۱. ویرانی و تبعید
۲. توجه قرآن به ویرانی معبد
۳. حیات و جلال الهی به بنی اسرائیل باز می‌گردد

۲۹. اندیشه مسیحایی متأخر
۳۰. محاسبات یک عالم مسلمان پیرامون دوره مسیحا
۳. مژده‌های عیسی مسیح
۱. مژده چیست؟
۲. نسب‌نامه عیسی
۳. آبتنی معجزه آسا: یحیی و عیسی
۴. بیان قرآن
۵. مسئله تولد از باکره
۶. تولد عیسی در بیت لحم
۷. یحیی و تعمید عیسی
۸. رسالت آغاز می‌شود
۹. خانواده عیسی
۱۰. عیسیای شفا دهنده
۱۱. موعظه علنی
۱۲. مثل‌های ملکوت
۱۳. سفارش‌های عیسی به شاگردانش
۱۴. درخواست معجزات
۱۵. نان حیات
۱۶. مائده آسمانی در قرآن
۱۷. دو برخورد با بیگانگان
۱۸. اعتراف پطرس به مسیحایی عیسی
۱۹. واپسین روزهای عیسی
۲۰. توطئه بر ضد عیسی
۲۱. «من در پدر هستم و پدر در من است»
۴. بنی اسرائیل: پیمان تازه
۵. منجی بنی اسرائیل
۶. بنده بلاکش
۷. بازگشت
۸. احیای آیین خدا
۹. معبد دوم
۱۰. تجدید شریعت موسی
۱۱. گونه‌ای فرمان برداری
۱۲. یونانی مآب کردن اورشلیم
۱۳. انطاکیه در اورشلیم
۱۴. رجاست ویرانی
۱۵. نوسازی مکابیان
۱۶. یک مسلمان داستان حنوکا رامی آورد
۱۷. پیمان تازه در قرآن
۱۸. هیرودیس کبیر (۳۷-۴۰ ق.م.)
۱۹. هیرودیس معبد را نوسازی می‌کند
۲۰. الحاق یهودیه به امپراتوری روم
۲۱. چشم‌انداز از پراکندگی
۲۲. حکمت الهی
۲۳. رؤیای دانیال
۲۴. صداهایی از یهودیان در قرن اول میلادی
۲۵. پسر انسان
۲۶. مذاکره ربانیون درباره مسیحا
۲۷. موعظه ربانیون در باب فادی بلاکش
۲۸. یک مکاشفه مسیحایی مربوط به

۲۲. «به این چیزها شما را حکم می‌کنم...».
۲۳. «من بر جهان غالب شده‌ام»
۲۴. دستگیری عیسی
۲۵. محاکمه در سَنهدرین
۲۶. عیسی نزد پِیلاطس
۲۷. تصلیب
۲۸. سخن یوسیفوس در باب عیسی
۲۹. سخن ربانیون در باب زندگی و مرگ عیسی
۳۰. گزارش قرآن در باب صلیب
۳۱. خاک‌سپاری
۳۲. رستاخیز عیسی
۳۳. صعود
۳۴. پطرس عیسی را مسیح‌معرفی می‌کند
۳۵. عیسی برای مشرکان توضیح داده می‌شود
۳۶. عیسی، مسیح‌های بنی‌اسرائیل
۳۷. محاسبات یک مسلمان
۳۸. اندیشهٔ یک یهودی پیرامون نقش مسیحیان در تاریخ
۳۹. یوحنا عیسی را کلمهٔ خدا معرفی می‌کند
۴۰. یک مسلمان سخن یوحنا را تفسیر می‌کند
۴۱. پولس عیسی را صورت خدا و پسر او معرفی می‌کند
۴۲. آدم دوم
۴۳. عیسی مسیح، خدا و انسان و واسطهٔ میان آنها
۴۴. سخن پیامبر اسلام در باب عیسی
۴۵. پنطیکاست و نزول روح‌القدس
۴۶. گزارش یک مسلمان از پنطیکاست
۴۷. سَنهدرین رسولان را می‌آزماید
۴۸. «هلینستیان»
۴۹. استیفان و پولس
۵۰. ایمان آوردن پولس
۵۱. انجیل پطرس
۵۲. قضیهٔ امت‌ها
۵۳. یهود و امت‌ها
۵۴. رسالت پولس و ارادهٔ پنهان خدا
۵۵. دستگیری پولس
۵۶. جنگ بزرگ آغاز می‌شود
۵۷. آوارگانی از شهر
۴. محمد(ص) پیامبر خدا
۱. نسب حضرت محمد(ص) از آدم
۲. تولد پیامبر
۳. بحیرای راهب مسیحی حضرت محمد(ص) را می‌شناسد
۴. پیشگویی کتاب‌های آسمانی دربارهٔ آمدن پیامبر اسلام
۵. ابن‌میمون پاسخ می‌دهد
۶. ازدواج با خدیجه

۷. نوسازی کعبه
 ۸. دین ابراهیم
 ۹. بعثت حضرت محمد(ص) و نخستین وحی
 ۱۰. اندوه، شک، دلداری
 ۱۱. ایمان آوردن حضرت علی(ع)
 ۱۲. نخستین تبلیغ عمومی اسلام
 ۱۳. مخالفت قریش
 ۱۴. اوصاف پیامبر(ص)
 ۱۵. مذاکرات ناموفق
 ۱۶. آزار و هجرت به حبشه
 ۱۷. اسلام آوردن شخصی معروف
 ۱۸. قطع روابط
 ۱۹. سفر شبانه حضرت محمد(ص)
 ۲۰. درگذشت خدیجه و ابوطالب (۶۱۹م.)
 ۲۱. بیعت عقبه
 ۲۲. یک اقدام به مقاومت مسلحانه
 ۲۳. هجرت به مدینه (۶۲۲م.)
 ۲۴. بیان مدینه
 ۲۵. مخالفت یهود
 ۲۶. یک مورد روی گردانی از یهود
 ۲۷. جنگ در کنار چاه‌های بدر
 ۲۸. قضیه بنی قینقاع
 ۲۹. جنگ احد
 ۳۰. اخراج بنی النضیر
 ۳۱. جنگ خندق (۶۲۷م.)
 ۳۲. بنی قریظه
 ۳۳. جریان خدیبه
 ۳۴. متارکه جنگ
 ۳۵. خیبر و فدک
 ۳۶. عمره القضاء
 ۳۷. «حق آمد و باطل نابود شد»
 ۳۸. تثبیت دست آوردها
 ۳۹. معجزه‌ای از حضرت محمد(ص)
 ۴۰. تسلیم شدن بت پرستان
 ۴۱. کلاس اول اسلام
 ۴۲. حجة الوداع
 ۴۳. بیاری و درگذشت حضرت محمد(ص) (ژوئن ۶۳۲م.)
 ۴۴. آغاز گاهشماري اسلامی
 ۴۵. حضرت محمد(ص) و اسلام در یک متن کوتاه مسیحی قدیم
 ۴۶. سخن ابن‌میمون درباره حضرت محمد(ص)
 ۴۷. ارزیابی یک مسلمان درباره حضرت محمد(ص)
 ۵. «مملکت کاهنان و امت مقدس»
 ۱. قداست و عهد
 ۲. عقوبت الهی نافرمانی
 ۳. قوم برگزیده
 ۴. تعجب یک مسلمان از تعبیر «فرزندان خدا»

۴. طهارت کهنانت
 ۵. دوره‌های کهنانت
 ۶. یک پادشاه در اسرائیل
 ۷. دادگاه‌ها و دادرسی
 ۸. نقش کاهنان
 ۹. یهودیه پس از تبعید
 ۱۰. یک کاهن اعظم قهرمان در دوره
 معبد دوم
 ۱۱. حکومت حشموناییان
 ۱۲. فریسیان
 ۱۳. هیرودیس و سنهدرین
 ۱۴. سنهدرین کبیر
 ۱۵. عیسی به دوازده تن
 مأموریت می‌دهد
 ۱۶. اسقفان اورشلیم
 ۱۷. نخستین مشایخ مسیحیت
 ۱۸. تفکیک وظایف و نعمت‌ها
 ۱۹. سلسله مراتب روحانیت مسیحی
 ۲۰. سلسلهٔ رسولی اسقفان
 ۲۱. نصب اسقفان، کاهنان و شماسان
 ۲۲. سامان دادن به سلسله
 مراتب کلیسایی
 ۲۳. سلسله مراتب اسقفی
 ۲۴. «بزرگ‌ترین کلیسا»: قضیه
 برتری رم
 ۲۵. سنت و اقتدار
 ۲۶. لئو اسقف رم
۵. احیای قداست بنی اسرائیل پس
 از تبعید
 ۶. نوکیشی
 ۷. برنامهٔ فریسیان: تقدیس عزلت
 ۸. سخن عیسی در باب فریسیان
 ۹. انقطاع و تکفیر
 ۱۰. گناهان بزرگ و کوچک
 ۱۱. اصول اساسی اعتقادات یهود
 ۱۲. اصول دین اسلام
 ۱۳. یهود و امت‌ها در یک جامعه
 ۱۴. شهروندان آسمان در جهان انسانی
 ۱۵. اندیشهٔ پولس پیرامون نقش یهود
 در تاریخ
 ۱۶. درخت زیتون کنایه از بنی اسرائیل
 ۱۷. کهنانت قدیم و جدید
 ۱۸. «باقی ماندگان نجات خواهند یافت»
 ۱۹. جدایی مسیحیان از یهودیان
 ۲۰. مسیحیان یهودی
 ۲۱. اخراج مسیحیان از کنیسه
 ۲۲. تممید در کلیسای قدیم
 ۲۳. ایمان، گناه و توبه
 ۲۴. اعتراف و کیفر گناه
 ۶. کاهنان، شهریاران و ناظران
 ۱. حکومت بنی اسرائیل
 ۲. تأسیس کهنانت
 ۳. معاش طبقهٔ کاهنان

۱۹. حضرت علی (ع) امام اول
 ۲۰. غدیر خم
 ۲۱. «عامه» و «خاصه» در امت اسلامی
 ۲۲. وجهه حقوقی خلیفه سنی
 ۲۳. جانشینی نزد شیعیان
 ۲۴. انتظار امام غایب
 ۲۵. «دوازده امامی» و «هفت امامی»
 میان شیعیان
 ۲۶. قدرت‌های خلیفه-امام
 ۲۷. تفویض قدرت پادشاهی: سلطنت
 ۲۸. قدرت‌های دینی خلیفه
 ۲۹. قاضی اسلامی
 ۳۰. محتسب
۲۷. اسقف رم پیشوای مطلق یا در رتبه
 نخست میان همگنان
 ۲۸. برتری رم
 ۲۹. مسکو، رم سوم
۷. کلیسا و دولت / کلیسا به عنوان دولت
 ۱. خدا و قیصر
 ۲. آخرین آزار بزرگ
 ۳. منشور بردباری (۳۱۱ م.)
 ۴. مسیحی شدن قسطنطین (۳۱۲ م.)
 ۵. مسیحیت به عنوان کلیسای دولتی
 امپراتوری روم
 ۶. دولت روم و کلیسای کاتولیک در
 قرن چهارم
 ۷. دولت روم و یهودیان
 ۸. شهر خدا و شهر انسان
 ۹. «دو قدرت وجود دارد»
 ۱۰. دیدگاه امپراتور
 ۱۱. کلیدهای ملکوت
 ۱۲. دو شمشیر
 ۱۳. شقاق بزرگ
 ۱۴. خلافت
 ۱۵. پس از ابوبکر
 ۱۶. خلیفه و امام
 ۱۷. احادیث پیامبر درباره خلافت
 ۱۸. حاکم، منتخب مردم یا منصوب از
 طرف خدا؟
- محتویات جلد دوم
 این جلد به معارف ادیان ابراهیمی
 می‌پردازد و در باب کتاب و سنت و
 شریعت به تفصیل سخن می‌گوید.
۱. کلمات خدا: وحی و کتاب‌های مقدس
 ۱. کتاب مقدس تألیف کیست؟
 ۲. صدای خدا روی کوه سینا
 ۳. الهام انبیا
 ۴. موسی تورات را می‌نویسد
 ۵. آیا کتب انبیا تورات هستند؟
 ۶. انبیای پیش از موسی و آثارشان

۷. داوود و مزامیر
۸. نوشتن پیشگویی‌های ارمیا
۹. توقف پیشگویی در بنی اسرائیل پس از تبعید
۱۰. ترجمهٔ سبعینیه
۱۱. ترجمهٔ سبعینیه به‌عنوان مکمل وحی
۱۲. کتاب مقدس و پارسایی (حدود سال ۱۳۲ ق.م.)
۱۳. سخن یوسیفوس پیرامون فهرست‌کتاب‌های مقدس (حدود سال ۸۵ م.)
۱۴. کتاب‌های رسمی و حرمت
۱۵. وضعیت کتاب‌هایی که نزد مسیحیان مقدس است
۱۶. عزرا کتاب‌های مقدس را بازنویسی می‌کند
۱۷. یک افزودگی مسیحی به یک اثر یهودی
۱۸. گواهی قدیمی در باب اناجیل
۱۹. فهرست عهد جدید
۲۰. تنها چهار انجیل باید وجود داشته باشد
۲۱. وجود تاریخی اناجیل
۲۲. آیا «رساله به عبرانیان» نوشتهٔ پولس است؟
۲۳. فهرست عهد جدید در قرن چهارم
۲۴. اپوکریفای راست‌کیش و بدعت‌آمیز
۲۵. ویرایش کتاب‌های مقدس مسیحی
۲۶. ترجمهٔ لاتینی «ولگاتا»ی کتاب مقدس
۲۷. تحریف کتاب مقدس به دست یهودیان و مسیحیان: یک نقد اسلامی
۲۸. بیانی در باب نبوت در اسلام
۲۹. اصل الهی قرآن
۳۰. عروج حضرت محمد(ص) به آسمان
۳۱. شب قدر
۳۲. کتاب آسمانی
۳۳. قرآن: مخلوق یا غیرمخلوق
۳۴. «سوره‌ای مانند آن بیاورید»
۳۵. قدیم‌ترین سوره
۳۶. قلب قرآن: «آیهٔ الکرسی»
۳۷. «آیات شیطانی»
۳۸. وحی و نسخهٔ آن
۳۹. ویرایش قرآن به دست عثمان
۴۰. چه کسی سوره‌ها را کنارهم گذاشت؟
۴۱. هفت «قرائت» قرآن
۴۲. خرابی‌های متن؟ دیدگاهی شیعی
۴۳. دلایل نبوت
۴۴. حضرت محمد(ص) خاتم پیامبران
۴۵. حضرت محمد(ص) میان پیامبران
۴۶. پیامبر-پادشاه در مدینهٔ فاضله
۴۷. نبی به عنوان قانونگذار
۴۸. سخن ابن‌سینا در باب پیامبری حضرت محمد(ص)
۴۹. سخن ابن‌میمون پیرامون نبوت

۵۰. موسی یگانه انبیا
۵۱. سخن حضرت محمد(ص) پیرامون موسی و تورات
۵۲. سخنی در باب الهام قرآن
۲. فهم کتاب‌های مقدس
۱. «در ابتدا»: تفسیر کبیر
۲. سخن قبلا در باب تورات، جسم و جان
۳. «عمل آفرینش»
۴. سخن رَمبان در باب پیدایش
۵. یک داستان اسلامی در باب آفرینش
۶. هدف الهی از آفرینش
۷. بالش یعقوب و نردبان یعقوب و ران یعقوب
۸. شیوه میدراشیم
۹. تفاسیر فقهی
۱۰. هفت قاعده تفسیری
۱۱. تعارض میان تفاسیر فقهی و وعظی
۱۲. کتاب‌های مقدس خودشان را تفسیر می‌کنند
۱۳. «برای دانستن تورات هفت طریقه وجود دارد»
۱۴. انسان‌وارگی در کتاب‌های مقدس
۱۵. تأویل ارض موعود
۱۶. لذت‌های فردوس
۱۷. تفسیر عددی
۱۸. حقیقت و مجاز در کتاب مقدس
۱۹. سرخورداری دانشمندان از فیض اندک
۲۰. خلاقیت با طبع‌های کند و خوکرده با محسوسات
۲۱. ابراهیم و ساره به عنوان ماده و صورت
۲۲. گذشته بر آینده پرتو می‌افکند
۲۳. تفسیر اخلاقی
۲۴. سخن آگوستین در باب تفسیر مسیحی کتاب مقدس
۲۵. سخن اوریجن در باب معنای سه‌بعدی کتاب مقدس
۲۶. «دادن پیچ و تاب یونانی به قصه‌های بیگانه»
۲۷. یک تأمل مسیحی پیرامون مزامیر
۲۸. دست‌کم گرفتن تورات
۲۹. فهم جسمانی و روحانی شریعت موسی
۳۰. سخن عیسی در باب امثال و معانی آنها
۳۱. مثالی از حضرت محمد(ص)
۳۲. شیوه تعلیم رسولان
۳۳. تعلیم مسیحیان در باب خواندن کتاب مقدس
۳۴. تفسیر کاتولیکی کتاب مقدس
۳۵. مسلمان چگونه قرآن را می‌فهمد

۱۵. سخن سعدیا پیرامون کتاب مقدس و سنت
۱۶. پاسخ قارئون به سعدیا درباره شریعت شفاهی
۱۷. سنت مکتوب و شفاهی در کلیسا
۱۸. سنت رسولی معیاری برای حقیقت
۱۹. سخن جاحظ درباره مفید بودن سنت
۲۰. کتاب، سنت و شریعت در اسلام
۲۱. الهامی بودن سنت نبوی
۲۲. انتقال سنت پیامبر
۲۳. سنت غرض آلود و فرقه‌ای
۲۴. نقد حدیث
۲۵. درجات احادیث
۲۶. اصحاب پیامبر
۲۷. احادیث متعارض
۲۸. مجموعه‌های رسمی
۲۹. یک مجموعه حدیثی کوچک: «اربعین» نووی
۳۰. شریعت خدا
۳۱. موسی تورات را دریافت می‌کند
۳۲. «عهد در این سخنان است»
۳۳. موسی بر کوه سینا: تحریر قرآن
۳۴. موسی بهترین قانونگذار و قانونش بهترین قانون بود
۳۵. دستورهای شریعت و فرمان بزرگ
۳۶. تنها یک شریعت بوده و خواهد بود
۳۷. مفسران مسلمان علوم خود را از کجا می‌گرفتند؟
۳۸. محکم و متشابه در قرآن
۳۹. معانی ظاهری و باطنی قرآن
۴۰. سخن غزالی پیرامون علوم شرعی
۴۱. حقیقت و مجاز
۴۲. تأویل راهی برای رفع تناقضات ظاهری
۴۳. کتاب و سنت
۱. «شما چند تورات دارید؟»
۲. چیزی که موسی در سینا دریافت کرد
۳. شریعت غیر مکتوب، مشخصه قوم اسرائیل
۴. نقل شریعت شفاهی
۵. فریسیان و سنت شفاهی
۶. بحث عیسی و فریسیان در باب شریعت شفاهی
۷. تاریخچه‌ای از سنت
۸. میشنا
۹. تلمود
۱۰. محافظت از تورات
۱۱. حکم اکثریت ربانیون بر حکم خدا مقدم است
۱۲. تدوین شریعت شفاهی
۱۳. بحث در باب شریعت شفاهی
۱۴. اختلاف یهودیان در باب سنت شفاهی

۲۹. پاک و ناپاک در وجدان مسیحی
۳۰. سخن قرآن و پیامبر در باب شریعت تغذیه
۳۱. «لیکن من به شما می‌گویم»
۳۲. قرارداد یا آیین: قضیه طلاق
۳۳. طلاق در شریعت اسلام
۵. پیمان تازه
۱. سخن عیسی پیرامون عمل به شریعت
۲. سخن پولس پیرامون تورات، گناه و کفار
۳. سخن ربانیون پیرامون عادل شمرده شدن از طریق شریعت
۴. «احکام هرگز نسخ نخواهند شد»
۵. سخن آگوستین درباره تمثیل و واقعیت در شریعت
۶. شریعت ترس و شریعت محبت
۷. مسیحیان در چه زمانی از عمل به احکام تورات معاف شدند؟
۸. اخلاق عهدعتیق در دوران عهدجدید
۹. کاهنان و گناه
۱۰. پیرامون طبیعت گناه
۱۱. مجازات‌ها و آیین‌های توبه
۱۲. قوانین و قوانین شرع
۱۳. استنباط دستورهای خدا نزد مسلمانان
۱۴. پیرامون اجماع
۷. شریعت پس از موسی
۸. شریعت چگونه اجرا می‌شد
۹. تدوین شریعت تورات
۱۰. دو دسته شریعت: عقلانی و وحیانی
۱۱. نظر ابن‌میمون و آکویناس پیرامون غایت شریعت
۱۲. تمثیل به ختنه
۱۳. قواعدی بدون دلیل
۱۴. ترفندهای الهی شریعت
۱۵. جرائم و مجازات‌های آنها در تورات
۱۶. جرائم و مجازات‌های آنها در قرآن
۱۷. سخن قرآن پیرامون عدم تعهد یهودیان به شریعت
۱۸. عدم تعهد مسلمانان و مسیحیان به تورات
۱۹. سخن ابن‌میمون در باب فرزندان جعلی ابراهیم
۲۰. رعایت سبت
۲۱. سبت و هدف انسانی شریعت موسی
۲۲. سخن ابن‌میمون در باب سبت
۲۳. کوه‌هایی که به موی آویخته شده‌اند: احکام سبت
۲۴. سخن عیسی پیرامون سبت
۲۵. دروازه‌ای در حصار شریعت: عروب
۲۶. شریعت تغذیه
۲۷. از تورات تا تفصیل شریعت
۲۸. عیسی و شریعت تغذیه

۸. جنگ مقدس بر ضد بدعت
 ۹. یهودیان و کلیسا در قرون وسطی
 ۱۰. «تنها یک کلیسای مقدس جامع و رسولی وجود دارد»
 ۱۱. اهل کتاب
 ۱۲. خطاهای یهودیان
 ۱۳. هشدار به یهودیان به وسیله انبیای خودشان
 ۱۴. تحریف کتاب مقدس به دست یهودیان
 ۱۵. خطای مسیحیان
 ۱۶. مقایسه میان یهودیان و مسیحیان
 ۱۷. امت اسلامی
 ۱۸. قرآن عربی
 ۱۹. اصول پنجگانه اسلام
 ۲۰. اسلام «جامع»: التزام به سنت
 ۲۱. یک دیدگاه شیعی در باب امت
 ۲۲. هشدار پیامبر درباره بدعت
 ۲۳. ایمان باطل و کفر
 ۲۴. تکفیر و اعدام مرتدان
 ۲۵. «وی جبرئیل بود. آمده بود دینتان را به شما بیاموزد»
 ۲۶. اخلاق در اسلام
 ۲۷. ایمان و عمل صالح در اسلام
 ۲۸. زکات و صدقه
 ۲۹. اسلام رزمنده: جنگ در ماه حرام
 ۳۰. اصل ششم: جنگ در راه خدا
۱۵. اجتهاد در فقه
 ۱۶. علم فقه و تکالیف فقهی
 ۱۷. واجب کفایی
 ۱۸. تکامل فقه اسلامی
 ۱۹. مذاهب رسمی
 ۲۰. پایان دوره پدران
 ۲۱. نسخ در شریعت اسلامی
 ۲۲. قضیه زنی که در حال زنا دستگیر شد
 ۲۳. نمونه‌ای از نسخ: سنگسار کردن در کتاب و سنت
 ۲۴. خلافت
 ۲۵. استدلال فقهی در باب حرمت شراب
 ۲۶. روزه ماه رمضان
 ۲۷. زن حائض
 ۲۸. یک ارزیابی مسیحی در باب شریعت اسلام
 ۶. یک خدا، یک ایمان، یک امت
 ۱. وحدت و بدعت
 ۲. قانون ایمان
 ۳. قسطنطین شورای کلیسای جامع را تشکیل می‌دهد
 ۴. یک بیان مسیحی باورها: اعتقادنامه
 ۵. شورا چگونه پیگیری می‌شد
 ۶. طرد از کلیسای جامع
 ۷. کلیسای جامع

۱۰. روش هشانا
۱۱. یوم کیپور
۱۲. بز بلاگردان
۱۳. دستور فصح
۱۴. تأویل فصح
۱۵. نگهداری معبد
۱۶. امور مالی معبد پس از تبعید
۱۷. قربانی ام‌ها
۱۸. تغییر موضع در برابر قربانی
۱۹. معبد هیرودیس
۲۰. مقدس
۲۱. جامعه قُرآن به عنوان معبد خدا
۲۲. «رحمت را پسند کردم و نه قربانی را»
۲۳. ماهیت اعمال آیینی به عقیده یهوداهلوی
۲۴. سخن ابن‌میمون و آکویناس در باب دعا و قربانی
۲۵. آیین عبادی کنیسه
۲۶. شَمَع («بشنو!»)
۲۷. نماز (تفیلا)
۲۸. دوره قرائت کتاب مقدس در کنیسه
۲۹. سِدرِ فصح عیسی
۳۰. سخن پولس در باب مواد عشای ربانی
۳۱. عیسی کاهن اعظم جدید
۳۲. فهم مسیحی: قربانی جدید، معبد جدید

۳۱. تعالیم پیامبر در باب جنگ مقدس
۳۲. جنگ عادلانه و آدم‌کشی
۳۳. در دین اکراهی نیست
۳۴. اهل کتاب: جنگ و جزیه
۳۵. راهنمای رفتار مسیحی زیر سایه اسلام
۳۶. قانون مسیحی لباس برای سایر اهل کتاب

محتویات جلد سوم

- موضوع اصلی این جلد عرفان ادیان ابراهیمی است، ولی در فصل اوّل و دوم آن پیرامون عبادات و مناسک ادیان ابراهیمی بحث شده و در فصل ششم آن مطالبی پیرامون آخرت‌شناسی (eschatology) آن ادیان آمده است.

۱. پرستش خدا: معبد و کنیسه
۱. آیینی که از سینا مقرر شد
۲. خیمه اجتماع
۳. مذبح‌ها
۴. قربانی‌ها
۵. معبد سلیمان
۶. آیین پرستش در معبد
۷. مزامیر عبادی
۸. قربانی سلامتی روزانه
۹. جشن‌های زیارتی

۱۹. سخن یک فیلسوف مسلمان دربارهٔ «فواید» نماز و مناسک
۲۰. نماز جمعه
۲۱. دو عید دینی
۲۲. یک روز مقدس اسلامی: دهم محرم
۲۳. آدم در مکه
۲۴. ابراهیم پایه‌گذار مناسک مکه
۲۵. حج اسلامی
۲۶. حجة الوداع حضرت محمد(ص)
۲۷. آثار و ثنیت و شبهه‌های مسلمانان
۲۸. تعویض، تبدیل و تصعید
۳. ترک دنیا
۱. سخن یهودا هَلوی در باب ریاضت یهودی
۲. رهبانیت یهودی
۳. راهبان قرآن
۴. پیروی از مسیح
۵. تجرد در اناجیل و نوشته‌های پولس
۶. تجرد روحانیون
۷. تجرد اصیل در کلیسای قدیم
۸. یک انسان مقدس مسیحی
۹. آنتونی به صحرا می‌رود
۱۰. حجره‌هایی در بیابان
۱۱. پیرقه آبوت به شیوهٔ مسیحی
۱۲. حالات نفس
۱۳. سنویان
۳۳. «قبیلهٔ برگزیده و کهنات ملوکانه»
۳۴. معبد مسیحی جدید
۳۵. بت‌ها و تمثال‌ها
۳۶. تمثال‌های مسیحیان
۳۷. شمایل‌شکنی مسیحیان
۳۸. اسلام و تمثال تراشیده
۲. پرستش خدا: کلیسا و مسجد
۱. پرستش نزد نخستین مسیحیان
۲. چگونگی پرستش مسیحیان: توضیح برای امت‌ها
۳. مراسم سبت نزد مسیحیان
۴. دو آیین عشای ربانی
۵. مراسم پرستش کلمهٔ خدا
۶. پنطیکاست در اورشلیم
۷. یک نمازنامهٔ شرقی عشای ربانی
۸. مقایسهٔ عبادت
۹. «و چون عبادت کنید...»
۱۰. یادآوری نام خدا
۱۱. سماع
۱۲. آیین‌های مقدس
۱۳. یک یادگار مقدس
۱۴. آیین مسیحی شهیدان
۱۵. نماز در اسلام
۱۶. احادیث نبوی در باب نماز
۱۷. واجب شدن اذان برای نماز
۱۸. علو نماز

۱۴. سخن بازلیل در باب برتری حیات جمعی
۱۵. راهبان و کلیسای بزرگ
۱۶. صومعه‌نشینی به غرب می‌رسد
۱۷. سخن پِنْدیکْت پیرامون حیات رهبانی
۱۸. نردبان کمال
۱۹. راهبانی در حال دعا
۲۰. روح فرانسیسکن
۲۱. این جهان و جهان دیگر: موعظهٔ اسلامی
۲۲. سنت عام در زهد
۲۳. ریشه‌های تاریخی تصوف
۲۴. تحول و تأیید
۲۵. ابن‌خلدون تجربهٔ صوفیان را تحلیل می‌کند
۲۶. نگاهی سریع به سنت صوفیان
۲۷. دو زندگینامهٔ خودنوشت صوفیان
۲۸. «رهبانیتی در اسلام نیست»
۲۹. راهبان و صوفیان
۳۰. جوامع صوفیان
۳۱. آیین‌نامه‌ها و منشورهای خانقاه‌ها
۳۲. زندگی در خانقاه‌های جهان اسلام
۴. عروج عارفان به سوی خدا
۱. «مستدعی آنکه جلال خود را به من بیاپی»
۲. رؤیاهای عرش
۳. سفرهای آسمانی
۴. «عمل مرکبه»
۵. غنوصی‌گری یهودی: هیکل‌های خدا
۶. نام‌های الهی
۷. معراج شهودی
۸. درک مستقیم خدا
۹. تورات قبالیست‌ها و تورات ربانیون
۱۰. تغییر هیئت عیسی
۱۱. نبوت، جذب و بدعت
۱۲. از ریاضت‌کشی تا عرفان
۱۳. دعا و تأمل
۱۴. اورمیجن: افلاطونی مسیحی در جست‌وجوی خدا
۱۵. ورود موسی به تاریکی
۱۶. الهیات سلبی دیونسیوس آریوپاگی
۱۷. تجربهٔ خدا، شرق و غرب
۱۸. عشق ازدواجی و عشق‌های دیگر
۱۹. نور معنوی
۲۰. عیسی، عشای ربانی و تغییر هیئت
۲۱. چراغ در چراغدان
۲۲. راه عرفان چیست؟
۲۳. سخن جنید دربارهٔ توحید خدا و یکی شدن با خدا
۲۴. فنای ذات
۲۵. اتحاد با خدا یکی شدن با خدا نیست

۲۶. «خواست واجد از واحد این است که واحد فقط از آن او باشد».
۲۷. «انا الحق»
۲۸. شطحیات
۲۹. چهره در آینه
۳۰. جیلی و انسان کامل
۳۱. ابن خلدون: تحول سنت صوفیان
۳۲. صوفیان و شیعیان
۵. اندیشیدن درباره خدا
۱. تولد فلسفه
۲. سخن سعدیا در باب عقل و وحی
۳. پیرامون مفید بودن وحی
۴. پیرامون لزوم وحی
۵. موسای فیلسوف
۶. انبیا فیلسوف نیز هستند
۷. سخن فیلو در باب حدود الهیات
- نظری
۸. سخن پولس درباره حکمت جهان و حکمت خدا
۹. مسیح و سقراط
۱۰. پدران کلیسا درباره نقش فلسفه یونانی بحث می‌کنند
۱۱. غارت کردن مصریان
۱۲. ایمان و معرفت
۱۳. «می‌دانیم که او چه هست، ولی می‌دانیم که او چه نیست»
۱۴. پدر و پسر: برخی پیشنهادهای مقدماتی
۱۵. یک بحث الهیاتی قدیم در حلقه‌های مسیحی
۱۶. تثلیث الهی
۱۷. اثبات تثلیث از کتاب مقدس
۱۸. یک رد یهودی
۱۹. و یک رد اسلامی
۲۰. فیلسوف و ربانی
۲۱. الهیات نزد یهودیان، مسیحیان و مسلمانان
۲۲. سخن ابن‌خلدون پیرامون ریشه‌های الهیات در اسلام
۲۳. ورود فلسفه به علم کلام
۲۴. نقش محدود علم کلام
۲۵. الهیات برای پارسایی مانند عروض برای شعر است
۲۶. یک موضع بنیادگرایانه: «بلکفه» در مقابل علم کلام
۲۷. سخن اشعری درباره اتهام بدعت
۲۸. نقص‌گشوده الهیات مقدس
۲۹. الهیات عقل‌گرا
۳۰. سخن فارابی درباره مشیت خدا
۳۱. سخن غزالی در باب الهیات و اعتقادات اسلامی
۳۲. حقیقت فلسفه
۳۳. علم اخلاق عقلانی و اخلاق و حیاتی

۳۴. ابن رشد می‌گوید: فقه آموزش
فلسفه را واجب می‌داند
۳۵. تحریم یونانیان
۳۶. عرفان عارف و علم متأله
۳۷. نقض ابن عربی بر ابن رشد
۶. امور پایانی
۱. تاریکی زیرین
۲. رستاخیز
۳. سخن صدوقیان، فریسیان، ربانیون و دیگران درباره آخرت
۴. جهنم
۵. یک دوزخ اخلاقی
۶. رؤیای اخروی عهد جدید
۷. ترسیم نقشه هاویه
۸. مذاکره ربانیون در باب جهنم
۹. باغ آسمانی
۱۰. علامت زمان‌ها
۱۱. «کسی آن ساعت را نمی‌داند»:
- بازگشت مسیح
۱۲. یک مکاشفه مسیحی
۱۳. دومین بازگشت: سنت اسلامی
۱۴. «مردی از خاندان من»
۱۵. معاد جسمانی
۱۶. تجدید آفرینش
۱۷. پادشاهی هزارساله
۱۸. پولس در آسمان سوم
۱۹. گزارش فرشته از زندگی واپسین
۲۰. هاویه و جهنم
۲۱. هموار کردن دوزخ
۲۲. آغوش ابراهیم
۲۳. مجازات برای تطهیر
۲۴. مَطْهَر
۲۵. موعظه واپسین داوری خدا
۲۶. تعریف آخرت
۲۷. عذاب‌های قبر
۲۸. نمایش معاد جسمانی
۲۹. اعتراض به معاد جسمانی
۳۰. ژاژخایی فلاسفه
۳۱. پایانی برای دوزخ؟
۳۲. رؤیت خدا

